

ТРАГОВИ СТАРИХ ГЛЕЧЕРА У СРБИЈИ.

I.

На путовањима по Србији пажљиво сам тражио трагове старих глечера, нарочито на Миџору, Копаонику, Голији и Сувој Планини. Нигде нисам могао утврдити морене, и ако овде онде има сумњивих наноса. Али сам на више места нашао циркове, најпре на Јанковом Врху на Голији још 1900 г.; затим је пок. П. Јанковић с разлогом обележио као цирк оно улегнуће на СИ. страни Сувог Рудишта. Међутим на Копаонику има и боље очуваних циркова но што је овај на Сувом Рудишту, и на њих ћу овде обратити пажњу.

ЦИРК ШИРОКОГА ДОЛА, ИЗМЕЂУ ЛЕДЕНИЦА И ВУЧЈЕГА КРША.

Ово је типски мали цирк, издубен у граниту и дно му је на висини око 1900 м. Испод њега почиње један крак Брзећке Реке, чија је долина 500—600 м. дубока, и по њеном

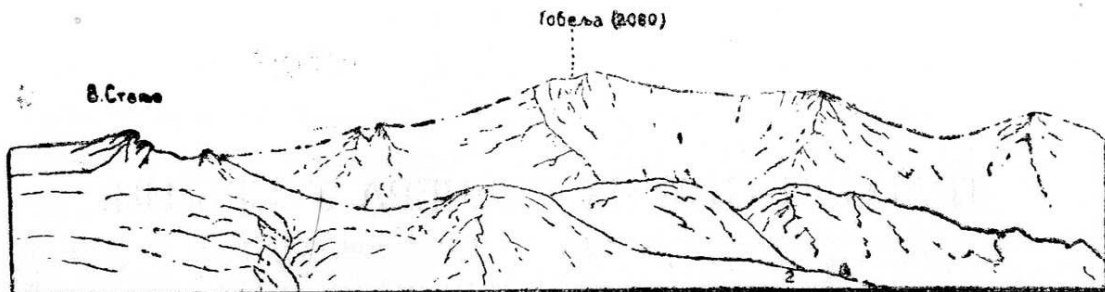

СИ. експониран цирк између Леденице и Вучјега Дола.

дну, нарочито изнад села Брзећа, има шљунковитих наноса; али су они јако разорени потоњом ерозијом, можда и рударским радом, и у њима нисам нашао облутке са стријама. У цирку Широкога Дола морао је бити или *фирнски глечер*, или можда *глечер с малим глечерским језиком*, који је висио на *сйрани долине*.

ЦИРК НА СИ. СТРАНИ ГОБЕЉЕ.

То је управо облук урезан у корниту и у њега су у неколико зашли изворни краци Црне Реке, која се код Дрења улива у Јошаницу. Није дакле онако типски и несумњив као

Слабо очуван цирк на северо-источној страни Гобеље.

цирк Широкога Дола. Али је ипак вероватно да је ово био прави цирк, у који су регресивном ерозијом ушли краци Црне Реке и у неколико га покварили. Његово дно има скоро висину предходнога цирка 1900—1950 м.

Ј. Ц.

II.

ГЛЕЧЕРСКИ ТРАГОВИ НА КОПАОНИКУ.

Највиши делови Копаоника, *Суво Рудиште* (2140) и *Вучи Крш* (2036), прелазе дилuviјалну глацијалну снежну линију и били су заглечерени са северо-источне стране. Копаоник се у тим деловима пружа у правцу С—Ј. Састоји се на С. и СЗ. од Сувог Рудишта из гранитоидних стена, у којима има кристала фелдспата, а Суво Рудиште је великим делом од кристалних шкриљаца, који су у изворишту Дубоке Реке, где је цирк Крчмар, метаморфни.

Несумњивих глацијалних трагова на Копаонику под Сувим Рудиштем има у цирку *Крчмару*. Крчмар је на северо-источној страни Сувог Рудишта у почетку *Дубоке Реке*, која је изворни крак *Топлице*. Долина ове реке је веома дубока, поред букве обрасла поглавито смрчом, нарочито с десне стране под *Беђировцем*, а и с леве испод *Савиних Страна*, идући *Бари* и *Пајином Преслу* (туда смрча почиње од вис. 1519 м.). У почетку десног изворног крака Дубоке Реке, који се зове *Крчмар*, налази се цирк са језерцем, које је 14. VIII-1912 г. било у виду баре (в фот.: *Језеро Крчмар*). Тако се зове *Крчмар* и цирк са језерцем, од којег и почиње тај изворни крак Дубоке Реке. На тај се цирк и језерце односи прва напомена¹ о гла-

¹ Dr. J. Cvijić: Beobachtungen über die Eiszeit auf der Balkanhalbinsel Zeitschr. f. Gletscherkunde Band III, № 10. 1908. стр. 27. — В. и претходне белешке Ј. Цвијића: Трагови старих глечера у Србији.